

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ БОГОРОДЧАНСЬКОГО РАЙОНУ, ІВАНО-
ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Geo1-M18
спеціальності 014 Середня освіта
(Географія)
за освітньою програмою Географія
Осадців Оксана Іванівна

Керівник:
Гарбар В.В., кандидат географічних наук

Рецензент:
Лісовський А.С., кандидат географічних
наук

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТИЧНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	6
1.1. Поняттєво-термінологічний апарат.....	6
1.2. Методологія та методика досліджень.....	7
1.3. Історія вивчення туристичних ресурсів Богородчанського району Івано-Франківської області.....	8
1.4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях.....	10
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ	16
2.1. Природні ресурси.....	16
2.2. Історико-культурні ресурси	22
2.3. Архітектурні об'єкти як фактор розвитку туризму Богородчанського району	30
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ БОГОРОДЧАНСЬКОГО РАЙОНУ, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	33
3.1. Сучасний стан організації та функціонування ТРК	33
3.2. Територіальна організація ТРК Богородчанського району...	45
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	52
4.1. Проблеми розвитку туризму Богородчанського району.....	52
4.2. Перспективи розвитку туризму Богородчанського району....	55
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВТО – Всесвітня туристична організація

ТРК – Туристично-рекреаційний комплекс

ПТК – природно-територіальні комплекси

ПЗФ – природно-заповідний фонд

ПП – пам'ятка природи

НПП – національний природний парк

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні спостерігається стійка тенденція до розширення сегменту культурно-пізнавального туризму на світовому ринку. За найскромнішими прогнозами Всесвітньої туристичної організації (ВТО), частка історико-культурного туризму до 2020 р. становитиме щонайменше 25 % від загальних показників світового туризму. У цьому контексті особливо вагомого значення набуває розвиток культурно-пізнавального туризму в Богородчанському районі, який є своєрідним ареалом збереження і розвитку української національної культури і духовності, унікальним регіоном, де споконвіку підтримуються, зберігаються і популяризуються традиції та звичаї наших предків. У цих умовах туристична галузь загалом і культурно-пізнавальний туризм зокрема, повинні стимулювати розвиток як регіональної, так і загальнодержавної економіки, зміцнити і посилити демократичні процеси в країні та курс на євроінтеграцію.

Територія Карпатського регіону, окрім різноманіття природних ресурсів, відмічається значним скупченням історико-культурних ресурсів, що пов'язано із історичними подіями, які тут відбувались, а також із доброю збереженістю етносів, які проживають у цих краях. Попри різнобарвність цього району сьогодні існує потреба у пошуку джерел для його фінансування, адже його економічний стан перебуває у певному занепаді.

Вважаємо, що виходом із цієї ситуації може стати розвиток туризму, для якого у Богородчанському районі є усі передумови, це, перш за все, багаті природні ресурси, вигідне географічне місце розташування та багата історико-культурна спадщина. Однак, якщо природні ресурси району сьогодні використовуються для туризму, то туристична цінність архітектурних (перш за все історико-культурних) ресурсів практично не вивчена та потребує ґрунтовного аналізу. Тому вважаємо за доцільне проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Богородчанському районі.

Зазначені проблеми висвітлено у працях Бурдуланюк В. Б. (2001), Данильчук В. Ф. (2003), Габорак М. М. (2003), Головчанська У. О. (2002),

Пелипейко І. А. (1972), Вацеба В. Я. (2003), Маланюк Т. З. (2003, 2004, 2007, 2008), Габорак М. М. (2003), та інших дослідників.

Об'єктом дослідження є туристична сфера Богородчанського району Івано-Франківської області.

Предмет дослідження – перспективи та проблеми використання туристичних ресурсів у розвитку туризму Богородчанського району, Івано-Франківської області.

Метою магістерської роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму Богородчанського району, Івано-Франківської області.

Для досягнення зазначеної мети ми ставили перед собою наступні **завдання**:

1. Проаналізувати історію дослідження туризму Богородчанського району.
2. Охарактеризувати природні та історико-культурні ресурси, як фактор розвитку туризму на території дослідження.
3. Встановити сучасні тенденції розвитку туризму Богородчанського району Івано-Франківської області.
4. Розробити потенційні туристсько-краєзнавчі маршрути.
5. Визначити домінуючі проблеми та спрогнозувати перспективи розвитку туризму в районі.

Апробація: результати даної роботи були представлені на науковій конференції студентів та магістрантів за результатами науково-дослідної роботи (м. Кам'янець-Подільський, 21.11.2019 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота викладена на сторінці машинописного тексту та складається зі вступу, розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить найменувань.

Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (92 найменування) та додатків. Робота проілюстрована 11 рисунками, містить 3 таблиці. Загальний обсяг роботи – 81 сторінка.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного нами наукового дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Дослідження туристичної сфери Богородчанського району здійснювалось в межах комплексного вивчення туристичних ресурсів Карпатського та Передкарпатського регіону загалом. Перші описи території сягають.. століття.....

2. Завдяки своєму розташуванню Богородчанський район має надзвичайно високий рекреаційно-туристичний потенціал, що надає району значні можливості для розвитку туризму. Цьому сприяють як і різноманітність природних факторів, так і наявність численних пам'яток історії та культури. Оскільки район з багатою культурою, історією, біорізноманіттям довкілля то культурнопізнавальний туризм має всі передумови для розвитку.

Наукові доробки що висвітлюють проблеми становлення, розвитку і економічного функціонування туризму в Богородчанському районі присвячені праці вчених М. Вуянко, В. Кифяка, М. Приходько, П. Вичівський, Т. Маланюк, та ін.

Найповніша інформація про історико-культурну спадщину районів Івано-Франківщини міститься у працях таких авторів як Я. Ю. Дацюк та І. А. Пелипейко. Дослідження історичних, культурних та природних ресурсів території Українських Карпат, зокрема у межах Івано-Франківської області проводили В. Бурдуланюк і Н. Кіндрачук. Значної уваги заслуговують праці Б. Голояда, О. Пендерецький, С. Шепетюк, які висвітлюють туристичний потенціал західного регіону України. Проте, дослідження туристично-рекреаційного потенціалу в Богородчанському районі висвітлено недостатньо і потребує подальшого дослідження.

На території Богородчанського району зосереджена велика кількість унікальних пам'яток природи, правильне та раціональне використання яких сприятиме всебічному розвитку не лише туризму, зокрема, таких напрямків як екологічний, оздоровчий, пізнавальний, а й рекреаційної галузі, що, в свою

чергу, сприятиме покращенню економічної ситуацію в регіоні. За умови розвитку туристично-рекреаційного потенціалу в районі можна забезпечити більш масштабне і раціональне використання природних можливостей для цілей туристичної галузі, а її раціональна організація принесе значний соціально-економічний ефект, який визначається надходженням додаткових коштів, створенням нових робочих місць, оздоровленням людей, розвитком окремих центрів і територій.

На території Богородчанського району відзначається значний історико-культурний потенціал, який в основному, представлений дерев'яними церквами, залишками єврейської та німецької общини, а також добре збереженими етнічними особливостями. Відмітимо, що сьогодні район має всі передумови для організації релігійного, ностальгічного та етнічного, а також загально ознайомчого історико-культурного туризму. Попри це існує ряд перепон для використання цього потенціалу, що пов'язане як із збереженням цих пам'яток, так і соціально-економічними передумовами.

Значимий туристично-ресурсний потенціал, етнокультурні ресурси Західної України є цілком достатніми, щоб привернути значні потоки як вітчизняних так і іноземних туристів з різних країн світу.

Богородчанський район маючи великий туристичний потенціал, повинний виходити на ринок туризму, тим самим залучати туристів та інвесторів. Розвиток курортно-туристичної сфери в районі призведе до збільшення доходів, що надходять в регіональні та місцеві бюджети і тим самим покращить рівень життя населення. Крім того, це позитивно позначиться на зростанні попиту на продукцію місцевої промисловості, збільшенні об'єктів туризму, стану будівництва та інфраструктури в районі, дасть змогу вирішувати проблеми зайнятості й екології.

Наявності у Богородчанському районі унікальних туристичних ресурсів та створення на їх основі туристичних продуктів недостатньо для досягнення успішного розвитку туристичної галузі. Ключовим моментом є забезпечення інформованості туриста про те, які продукти є в районі та як їх можна

отримати. Від наявності туристичної інформації залежить, як турист використає свій вільний час на території району, що, своєю чергою, забезпечить задоволення його потреб, вплине на загальне позитивне враження від цілої поїздки та бажання здійснити наступні подорожі в Богородчанський район.

Для залучення туристів та забезпечення змістовного відпочинку ми розробляли маршрути подорожей, які можуть бути різними, в залежності від того, де хоче побувати і що хоче побачити турист. Маршрут можна визначити, як напрямок переміщення туриста. В Богородчанському районі завдяки його унікальним природо-рекреаційним ресурсам та історико-архітектурній спадщині можна розробляти й пропонувати різноманітні туристично-краєзнавчі маршрути. Сьогодні в Богородчанському районі є близько 20 маршрутів, які забезпечують розвиток внутрішнього туризму, а саме: пішохідні, велосипедні, кінні, комбіновані, автобусні, дитячі екскурсійні. Також вони відрізняються метою подорожі, а саме можуть бути навчальні, пізнавальні, екстримальні, оздоровчі та спортивні. Найбільш популярними є маршрути з залученням гірської території Горга та хребта Ватаг, архітектурних об'єктів та пам'яток природи.

Розробка туристичних маршрутів дає можливість включити найкращі туристично-рекреаційні ресурси.

Богородчанський район є одним з найпривабливіших у туристичному аспекті районом в Карпатському регіоні. Сьогодні в районі розвивається туризм кількох видів, відповідно мережа підприємств, що надають туристичні послуги, нерозвинутою та неоднорідною. Потенціал природних, історико-культурних та соціально-економічних передумов розвитку туристичної галузі підтверджує, що розвиток індустрії туризму є пріоритетним напрямом економіки Богородчанського району. Неоднорідність рельєфу та ландшафтних особливостей території, відмінності між рівнем розвитку окремих населених пунктів в економічному, соціальному та культурному

показниках вимагають аналізу та обґрунтування особливостей зосередження і розвитку інфраструктури й економіки туризму в різних частинах району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування – К. : 2001. – 395 с.
2. Бурдуланюк В. Б. Пам'ятки культури Івано-Франківщини. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 54 с.
3. Богдан Томенчук: Реабілітовані історією. Івано- Франківська область: У 5 т. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. Т. 1: Коломийський і Косівський райони. – 656 с.
4. Вацеба В. Я. Туристичне країнознавство: Конспект лекцій / Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Рута, 2003. – 32 с.
5. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг : Навч. посібник / В. В. Величко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.
6. Вичівський П. П. Культурно-пізнавальний туризм в Івано-Франківській області: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / П. П. Вичівський, Л. В. Ковальська. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.pu.if.ua/index.php/kk/article/viewFile/1047/1122>.
7. Вуянко М. В. Івано-Франківський історико-меморіальний музей Олекси Довбуша: Путівник. – Івано-Франківськ: Галичина, 1995. – 32 с.
8. Габорак М. М. Івано-Франківщини: Словник-довідник. – Снятин: Прут-Принт, 2003. – 284 с.
9. Галюк М. Д. Водні ресурси Івано-Франківської області: інформаційний посібник. – Яремче, 2001. – 156 с.
10. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст. Курс лекцій. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 528 с.
11. Головчанська У. О. Івано-Франківськ: Пам'ятки, історія. – Івано-Франківськ: ІМЕ, 2002. – 92 с.
12. Голубничая С. Н. Основы экскурсионного дела. – Донецк, 2003. – 214 с.

13. Голояд Б. Я. Рекреаційно-туристський напрям господарювання – застава добробуту країн Прикарпаття. / Б. Я. Голояд, І. В. Римарчук. – Івано-Франківськ, 1997. – 32 с.
14. Герчанівська П. Е. Дерев'яні церкви України. – К. : Наукова думка, 1996. – 136 с.
15. Грабовецький В. В. Івано-Франківськ в пам'ятниках історії та культури. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 132 с.
16. Грабовецький В. В. Історія Івано-Франківська (Станіславова): З найдавніших часів до початку ХХ ст. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999. – 304 с.
17. Данильчук В. Ф., Алейникова Г. М., Бовсуновская А. Я., Голубничая С. Н. Методология оценки рекреационных территорий. – Донецк: ДИТБ, 2003. – 197 с.
18. Дацко О. І. Культура як чинник сталого розвитку регіонів: європейський досвід / О.І. Дацко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами ЮгоВосточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч. тр. – 2009. – Т.1. – С. 224–230. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2009_1/224.pdf.
19. Збереження біорізноманіття України / Під ред. Я. І. Мовчана, Ю. Р. Шеляг Сосонка. – К. : Хімджест, 2003. – 110 с.
20. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ – К. : НІСД, 2015. – 92 с.
21. Івано-Франківська область. Екологія і оптимізація природокористування. / Приходько М. М., Сав'юк В. О., Дмитраш Н. В. та інші. – Івано-Франківськ. 2006. – 137с.
22. Карась Г. К. Івано-Франківськ: культурно-мистецька хроніка незалежності. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 288 с.
23. Качан Є. П., Пушкар М. С. Розміщення продуктивних – сил України. – К. : Видавничий дім «Юридична книга», 2004. – 552 с.

24. Кіндрачук Н. Розвиток культурного туризму в Карпатському регіоні України: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку / Н. Кіндрачук // Інтелігенція і влада. – 2012. – Вип. 27. – С. 117–123.
25. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 298 с.
26. Концепція розвитку санаторно-курортної галузі : Схвалено розпорядж. Кабміну / Офіц. вісн. України. – 2003. – № 17. – С. 123-129.
27. Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (9- 11 листопада 2000 р.). – К. : 2000. – 36 с.
28. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності : [Електронний ресурс] / О. Кузьмук. – Режим доступу: [http : //www.tourlib.net/ statti_ukr/kuzmuk.htm](http://www.tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm).
29. Купалова Г. І., Клиновський А. Б. Розвиток та розміщення продуктивних сил регіону: соціально-економічні аспекти. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 228 с.
30. Маланюк Т. З. Історико-архітектурні пам'ятки Івано-Франківщини як об'єкти туризму // Краєзнавець Прикарпаття. – 2004. – №4. – С. 58-61.
31. Маланюк Т. З. Особливості використання наявних туристсько-краєзнавчих ресурсів Івано-Франківщини в організації виховної роботи дитячо-юнацького туризму / Т. З. Маланюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2008. – Т. 1. – С. 76–80. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2008_1_23.
32. Маланюк Т. З. Туристично-рекреаційний комплекс Прикарпаття: його стан і перспективи розвитку // Краєзнавець Прикарпаття. – 2003. – №1. – С. 66-68.
33. Маланюк Т. З. Туристсько-краєзнавчі дослідження: Зб. наук. ст. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 147-155.
34. Маланюк Т. З. Сучасний стан і перспективи розвитку туристично-рекреаційного комплексу в Івано-Франківській області // Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти: Матеріали Всеукр. Наук. Конф. – Т., 2003. – С. 22-23.

- 35.Маланюк Т. З. Пам'ятки оборонного значення Івано-Франківщини як об'єкти туризму // Розвиток туристичної індустрії в Україні: реалії та перспективи: Матеріал Міжнар. наук.-практ. конф. (27-29 травня 2004 р.). – Т. : Стародубець, 2004. – С. 140-160.
- 36.Матвійчук Л. Ю. Рационалізація використання та охорони туристичних ресурсів: діагностика та механізм забезпечення : монографія / Людмила Матвійчук. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – 340 с.
- 37.Методология оценки рекреационных территорий. / В. Ф. Данильчук, Г. М. Алейникова, А. Я. Бовсуновская, С. Н. Голубничая. – Донецк : ДИТБ, 2003. – 197 с.
- 38.Олійник Р. Р. Наукові підходи до оцінки стану лісового природнозаповідного фонду Прикарпаття / Р. Р. Олійник, Р. М. Яцик, М. М. Приходько // матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 20-річчю Карпатського національного природного парку [«Національні природні парки: проблеми становлення і розвитку»], (Яремче, 14-17 вересня 2000 р.) / М-во екології та прир. ресурсів України, Карпатський національний природний парк. – Яремче: КНПП, 2000. – С. 204–208.
- 39.Основи туризмознавства. – К. : КНТЕУ, 2003. – 100 с.
- 40.Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
- 41.Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навч. посібник. – К. : Альтерпрес, 2003. – 329 с.
- 42.Пелипейко І. А. Косів-Верховина: Путівник. – Ужгород: Карпати, 1972. – 47 с.
43. Пендерецький О. В. Територіальна організація промислового туризму Карпатського суспільно-географічного району та основні напрямки її вдосконалення : монографія / О. В. Пендерецький; за наук. ред. Олійника Я.Б. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 225 с. : [Електронний ресурс] – Режим доступу. – <http://diplomba.ru/work/49989>
- 44.Пилип'юк В. П. Івано-Франківщина: Фотоальбом Івано-Франківщина. – Львів: Світло й Тінь, 1999. – 144 с.

45. Попович С. І. Туристично-екскурсійні ресурси України: Вступ до проблеми // Туристичні ресурси України: Зб. наук. Статей. – К. : Типографія ФПУ, 1996. – С. 7-17.
46. Приходько М. М. Проблеми збереження та відтворення біорізноманіття на території Івано-Франківської області / М.М. Приходько // Вісник Прикарпатського національного ун-ту ім. Василя Стефаника. Серія біологія. – 2007. – Вип. VII-VIII. – С. 231–236.
47. Прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил України до 2015 року. – К. : РВПС України НАН України, 2004. – 370 с.
48. Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України «Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://komsport.rada.gov.ua/uploads/documents/30566.pdf>
49. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка України. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 310 с.
50. Руденко В. П. Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України / В. П. Руденко, В. Я. Вацеба, Т. В. Соловей. – Чернівці : Рута, 2001. – 268 с.
51. Руденко В. П. Географическое разнообразие природно-ресурсного потенциала регионов Украины : [Монографія] / В. П. Руденко. – Красноярск : КГТЭИ, 2007. – 168 с
52. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 264 с.
53. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. – 864 с.
54. Стешенко О.Д., Ільєнко А.Ю. Економічна стратегія розвитку туристичної галузі в Україні // Научно-технический сборник. Коммунальное хозяйство городов. – 2010. – №94. – С.414-417.

55. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року. – Івано-Франківськ, 2014. – 78 с.
56. Трефяк Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.
57. Туризм в Україні 2002: Статистичний бюллетень. – К. : Державна туристична Адміністрація України, 2003. – 30 с.
58. Хвесик М. А., Горбач Л. М., Пастушенко П. П. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка. – К.: Кондор, 2005. – 344 с.
59. Чернюк Л. Г., Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – К. : Ун-т «Україна», 2005. – 245 с.
60. Франківщина прийняла півтора мільйона туристів минулого року : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.if.gov.ua/news/27916>
61. Шепетюк С. М. Аналіз рекреаційно-туристських ресурсів Карпатського регіону (На прикладі Івано-Франківської області). / Проблеми активації рекреаційно оздоровчої діяльності населення : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. / С. М. Шепетюк, Т. З. Маланюк. – Львів : ЛДДФК, 2006. – С. 51-53.
62. Шепетюк С. М. Туристсько-рекреаційне районування Івано-Франківської області. / Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – Випуск 2 (14). – С. 111-117.
63. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 595 с.